

Arenòsi

Extraordinari ensenhament

Eth Conselh edite es libres de tèxt en aranés entar ensenhament

Eth Conselh Generau d'Aran garant per Lei deth Foment e Ensenhament der Aranés desvolope diuèrses accions entad aquest compliment. Entre totes es accions realisades entara promocion der aranés, possiblement era mès importanta, era de mès projeccion de futur, ei era que s'a amiat enes estudis, e s'a hèt de manèra que ne gessesse beneficiada era qualitat d'ensenhament der aranés.

Aguest lent procès de produccion s'a materialisat ena realisacion des libres de tèxt que son de besonh. Damb era publicacion des libres de tèxt aquest Conselh Generau vò contribuir ara dignificacion e ara qualificacion der ensenhament en Aran e vò ath madeish temps manifestar un reconeishement entad aqueri protagonistes massa soent ignorats que son es mèstres, es professionaus der ensenhament, sense es quaus eth procès non aurie estat possible e non aurie auut eth signe dera qualitat. Eth Departament d'Ensenhament dera Generalitat, conscient dera importància der aprentissatge ena lengua territoriau a desvolopat ath long des darrèrs ans un procès d'introduccion der aranés enes estudis e participe coma protagoniste destacat en procès de dignificacion des libres de tèxt. Era Deputacion de Lhèida a volut higé-se ara operacion de normalisacion der aranés enes estudis sensibla ara importància qu'entath país a er ensenhament ena pròpia lengua.

Er aranés, lengua oficial e pròpia d'Aran, a de meritar eth tractament que li correspon sense desbrembar qu'es mainatges an de conéisher, en acabar era escolaritat obligatòria, er aranés, ath madeish nivèu qu'eth castelhan e eth catalan e damb era madeisha qualificacion que quinsevolh aute mainatge de Catalonha. Eth Conselh Generau satisfèt damb eth procès d'implantacion der aranés enes estudis, sustot

perque a contribuït a ua milhora dera qualitat educativa, vò agrair a toti es protagonistes personaus, mèstres, pares e alumnes, es capacitats qu'an demostrat en tota era realisacion, e as institucions, eth supòrt que li an dat.

Carlos Barrera Sánchez
Sindic d'Aran

impresi sense adreça

Depòsit Legau: L-516-1994
25-09-97/ Num.: 33-E

Quinsevolh matèria que se volgue ensenhar a de besonh deth materiau didactic apropiat que respone as critèris e objectius mercats. Eth collectiu de professionaus der Ensenhament dera Val d'Aran damb plena consciència deth besonh d'ensenhar aranés e deuant dera absoluta manca de materiau inicièc un procès que permetesse as nòsti mainatges estudiar enes madeishes condicions que quinsevolh aute mainatge de Catalonha: mos metérem a confeccionar libres de tèxt. A estat un procès de fòrça ans.

Cada libre a estat dessenhât, comprovât, revisât, ensajat,... I a libres coma es de P4 e P5 que son eth resultat de 5 ans de treball continuat. Calie hèr libres, mès calie hèr productes de qualitat e açò tostemp vò temps e professionalitat; non n'auem estauviat cap des dus. Èm satisfèts des esfòrci realisats; entre d'autes causes auem podut detectar qu'es mainatges qu'inicièren era lectoescritura en aranés e que ja an acabat er ensenhament primari an demostrat un milhor domini en lengües (castelhana e catalana) e ua major facilitat entar aprentissatge der anglés e deth francés, respècte d'aqueri qu'auien iniciat er ensenhament en d'autes lengües. Ei atau qu'auem ua satisfaccion professionau.

Sò personauments satisfèta de veir finalaments publicats d'ua sòrta digna toti es libres qu'eth treball d'aguesti ans mos a possat a realisar, mès sò conscienta tanben de que manquen encara libres de tèxt per hèr, en diuersi nivèus e airaus, sustot en çò que hè referència a matèries relacionades damb eth coneishement deth miei naturau e sociu.

Atau madeish me platz arregraïr ath Conselh Generau d'Aran en nòm de toti es ensenhants dera Val d'Aran per hèr qu'age assumit era empresa de publicar es libres de tèxt en tot que demori que continue hènt mès accions en aguesta línia.

Angelina Cases Andreu
Directora Estudi Garona

Era lengua represente era característica principau d'identitat d'un pòble; n'ei era airina basica de comunicacion.

Era Val d'Aran, coma pòble damb ua cultura e identitat pròpies, a eth besonh de disposar de totes es airines entà poder normalisar era sua lengua.

Ua lengua viu ua situacion normau quan s'aplique plenament en toti es moments de comunicacion sociu, tant particulars com publics, tant oraus com escrits.

Per açò credem que disposar deth materiau escolar basic, com son es libres de tèxt en aranés, dera madeisha manèra que disposam de libres enes autes lengües, represente un pas primordiau ara ora d'arténher er ensenhament plen der aranés.

Felicitam, ath madeish temps qu'arregraïm, a totes aqueres persones e entitats qu'an hèt possible aguesta importanta iniciatiua e les animan a contunhar entà per'mor de hèc extensiu en toti es sectors.

Antoni Verdú
President dera A.P.A CEIP GARONA

En principat de Catalunya i a dues lengües pròpies, eth català e er aranés, que n'ei ena Val d'Aran. Era voluntat expressada pera Generalitat de Catalunya en çò que tanh ara lengua aranesa a estat de clara defensa. Er Estatut d'Autonomia (1979) hè referéncia ara parla Aranesa que "serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció" e era Lei de Normalisacion Lingüística de Catalunya

(1983) dedique eth sòn títol quart ara normalisacion der usatge der aranés qu'ei considerat era lengua pròpia dera Val d'Aran. Aguest marc legau a permetut ara administracion posсар accions de supòrt ar aranés tant per çò que tanh ara sua preséncia e usatge enes institucions e ena societat com ena administracion e en ensenhament. Atau, er an 1985, per Resolucion deth Departament d'Ensenyament s'establie era docéncia d'aguesta lengua dues ores per setmana e se i fixaue era formalisacion deth reciclatge d'aranés entà professors e cinc ans mès tard, er an 1990, eth conselhèr d'Ensenhament dicte ua Orde pera quau s'implantaue un Plan Generau der ensenhament e usatge der aranés adreçat a toti es centres de nivèu non universitari dera Val d'Aran. Aguesta orde, ath delà de hèr extensiu er ensenhament dera lengua aranesa en ensenhament segondari e ena formacion professionau, introdusís

era obligatorierat der usatge veicular dera lengua pròpia en aqueri continguts de Sciéncias Socials referidi ara Val d'Aran e promò era implantacion progressiua d'aguesta lengua en d'auti continguts. Es hites arthenhudes en encastre educatiu en çò que tanh ara consolidacion der aranés non aguessen cap estat possibles sense er entusiasme e era dedicacion des mèstres dera Val d'Aran que des des ans 80 an treballat ena redaccion e preparacion des materiaus didactics entar ensenhament d'aguesta lengua. Aguesti materiaus, qu'enguan podem veir editadi en forma de libres de tèxt, permetèràn qu'es escolans dera Val d'Aran poguen començar es classes damb materiau d'aprentissatge ena lengua pròpia dera Val. Un pas endeuant, sense dubte important, que mos a d'encoratjar a toti a contunhar treballant per aranés coma lengua viuua e de futur.

Josep Xavier Hernández i Moreno
Conselhèr d'Ensenhament dera Generalitat de Catalunya.

Ei vertat qu'era lengua ei er element que definís tota comunitat umana, e, en consequéncia, n'ei tanben signe diferenciador; per açò ei qu'era perviuença d'ua lengua depen unicament e exclusivament dera consciéncia lingüística des sòns parlants, deth valor que coma patrimòni que les ei legat aguesti parlants n'agen. Ei tanben vertat, totun, qu'era situacion lingüística d'un territòri ei eth reflèxe dera sua situacion politica; normalitat politica vò díder normalitat lingüística, e a ua situacion de plea normalitat lingüística li correspon ua menor autoritat academica.

Er occitan, com eth català, son lengües que, damb toti es *mutatis mutandis* de rigor, viuen un clar procès de minorisacion, ei per açò que les cau, a totes dues, hèrms programes de normalisacion, tot just entad açò, entà normalisar er usatge social dera lengua, menaçada peth castelhan era catalana; e peth francés, eth castelhan, e, non pas en menor mesura, mès tanben, peh català, era occitana.

E a d'èster era administracion, amassa damb era consciéncia deth parlant que didíem, qui an d'encaminar aguestes campanhes entà restablir aqueth usatge social dera lengua que mos garantisque eth sòn futur a nivèu escrit e a nivèu orau. Per açò è eth plaser d'encoratjar ath Conselh Generau e aguest vòste Arenòsi pera disponibilitat e liurament en favor dera

normalitat lingüística adreçada, sustot, ath mon der ensenhament convençudi, toti, qu'ei eth prumèr nivèu entà arténher consciéncia, competéncia e leiautat lingüístiques.

Josep Grau i Seris
President dera Deputacion de Lhèida

LIBRES DE TÈXT EN ARANÈS; UN PROCÈS MODÈLIC

En tempsi dera Ilona. Republica er Inspector d'Ensenhament Primari Domingo Tirado Benedí animaue as màstres de pàrvols a emplegar er aranés enes classes. Er an 1974, er alavetz Director des Frares Salesianos en Estudi Joan Marc ena Val d'Aran, Sr. Jordi Fernández, prepausa ath professor Frederic Vergés d'elaborar ues classes d'aranés e de coneishement de cultura deth país. Aguesti contenguts sigueren introduïts laguens des classes.

Aguest petit seme anarie produsint d'an en an un procès d'aument deth numerò d'ores d'ensenhament d' aranés enes estudis dera Val d'Aran e damb era adopcion des Nòrmes Ortografiques er an 1983 se produsirie un exemplar procès de produccion de libres de tèxt en aranès e d'introduccion deth madeish enes curriculumus escolars.

Diuèrsi an estat es factors qu'an influït e permetut aguesta introduccion: ua sensibilisacion sociau importanta sustot laguens de tot eth territòri catalan, ua participacion comprometuda des institucions, des dera Generalitat de Catalonha enquias Ajuntaments o eth Conselh Generau,

ua corresponsabilitat per part des pares, un procès madurat e elaborat que permetie presentar es accions de forma rasonada e compromesa... Entre totes cau destacà-ne sense cap tipe de dubte eth deth treball multi viatges desinteressat des professionaus der ensenhament. Ath darrèr de cada libre de tèxt i a ua reflexion de moltes ores, de nets sense dormir e de treball non tostemp reconeishut, sense eth quau possiblement non existrien es libres de tèxt en aranés.

S'a podut constatar ua reflexion ath long d'aguesti ans; er ensenhament en aranés a contribuït a reforçar un ensenhament qualitatiu o dit d'ua auta forma era milhor o pitjor

capacitat des alumnes non ère deteriorada per hèt de hèr er ensenhament en aranés e molt contràriament contribuie a impulsar ues referéncias idiomatiques e lingüistiques mès amples. Aguesta ipotèsi, que ja auie estat provada en d'auti lòcs deth planetà, a podut contrastà-se entre es nòsti escolans.

Pendent quauqui ans a podut mès eth treball d'elaboracion de libres de tèxt per part deth professorat que non pas era capacitat de publicacion des administracions, motiu peth que fòrça viatges quauqui libres de tèxt an arribat enes mans des mainatges en fotocòpia, damb eth consequent agravi comparatiu respècte des libres qu'èren publicats en catalan o en castelhan. En aguesti moments compdam damb ua trentia de libres de tèxt en aranés publicats, çò que represente sense cap tipe de dubte eth conjunt de publicacions mès gran que jamès s'a hèt en aranés. E sense dubte encara i a mancances que sorgiràn enes proplèu ans e que calerà anar corbint en ua produccion en increment.